

Türkiye’de Yapay Zekâ: Toplumsal Algı ve Güven

Elif ALTUNDERE*

ÖZ

Günümüzde yapay zekâ teknolojileri sosyal, akademik, sağlık hizmetleri, ticaret, endüstri, eğitim, altyapı desteği gibi pek çok alanda bireylerin yaşamlarının bir parçası haline gelmiştir. Bu çalışma, Türkiye’de yapay zekâya yönelik toplumsal farkındalık, bilgi düzeyi, güven ve algıların nasıl şekillendiği Yapay Zekâ Endeks Raporu 2025 ve Türkiye’nin Toplumsal Haritası: TGSS 2024 verileri ile ele alınmaktadır. Araştırma sonucunda Türkiye’de toplumun büyük bir kısmının yapay zekâ kavramını bildiği görülmektedir. Ancak yüksek farkındalığa rağmen bireylerin yapay zekâya ilişkin bilgi derinliğinin sınırlı kalmaktadır. Araştırma bulgularına göre eğitim düzeyi yükseldikçe yapay zekâ farkındalığı, olumlu değerlendirme ve kabul düzeyi belirgin biçimde artmaktadır. Cinsiyet bağlamında erkeklerin daha olumlu, kadınların ise daha temkinli bir yaklaşım sergilediğini ve farklılaşma olduğu görülmektedir. Diğer taraftan yerleşim türü ve bölgesel farklılıklar noktasında kentlilik faktörünün etkisi görece sınırlı kalmaktadır. Araştırma sonuçları bireylerin yapay zekâ algısı daha çok eğitim ve dijital okuryazarlıkla ilişkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Türkiye’de yapay zekâya yönelik toplumsal algı umut ve endişeyi birlikte taşıyan karmaşık bir yapıdadır. Toplumda teknolojik gelişmelere duyulan yüksek ilgi ve dönüşüm beklentisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bireyler etik, hukuki ve mahremiyet konularındaki belirsizliklerden kaynaklı temkinli yaklaşım sergilemektedirler. Yapay zekâya güvenin kurumsallaşması için eğitim, dijital okuryazarlık ve etik düzenlemelerin güçlendirilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yapay Zekâ, Toplumsal Algı, Güven, Dijital Okuryazarlık.

Başvuru / Kabul: 09 Şubat 2026 / 28 Mart 2026

Atıf: Altundere, E. (2026). Türkiye’de Yapay Zekâ: Toplumsal Algı ve Güven, *HABITUS Toplumbilim Dergisi*, (7), 209-230.

Artificial Intelligence in Türkiye: Social Perception and Trust

ABSTRACT

In contemporary society, artificial intelligence technologies have become an integral part of individuals’ lives in many areas, including social relations, academia, healthcare services, commerce, industry, education and infrastructure support. This study examines how social awareness, knowledge levels, trust, and perceptions of artificial intelligence are shaped in Türkiye, using data from the Artificial Intelligence Index Report 2025 and Türkiye’s Social Map: TGSS 2024. The research results show that a large proportion of society in Türkiye is familiar with the concept of artificial intelligence. However, despite this high level of awareness, the depth of individuals’ knowledge regarding artificial intelligence remains limited. According to the research findings, as the education level increases, awareness, positive evaluation, and acceptance of artificial intelligence increase significantly. In terms of gender, the results reveal a differentiated pattern, with men displaying more positive attitudes, while women tend to adopt a more cautious approach toward artificial intelligence. On the other hand, the influence of the urban factor remains relatively limited in terms of settlement type and regional differences. Research results show that individuals’ perceptions of artificial intelligence are largely related to education and digital literacy. In conclusion, societal perception of artificial intelligence in Türkiye is a complex structure that carries both hope and anxiety. There is high interest in technological developments and strong expectations of transformation within society. However, individuals exhibit a cautious approach due to uncertainties regarding

*Araş. Gör. Dr., Sosyoloji Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye. E-posta: elifaltundere@balikesir.edu.tr, ORCID Numarası: 0000-0003-0631-1128, ROR ID: <https://ror.org/02tv7db43>

ethical, legal, and privacy issues. Strengthening education, digital literacy, and ethical regulations is crucial for institutionalizing trust in artificial intelligence.

Keywords: Türkiye, Artificial Intelligence, Social Perception, Social Trust, Digital Literacy.

Received / Accepted: 09 February 2026 / 28 March 2026

Citation: Altundere, E. (2026). Artificial Intelligence in Türkiye: Social Perception and Trust, *HABITUS Journal of Sociology*, (7), 209-230.

GİRİŞ

Teknoloji gelişmeler farklı birçok alanda bir hedefe ulaşmayı kolaylaştıran bir araç olmasının yanı sıra belirlenen amaçları şekillendiren bir unsur olarak da değerlendirilmektedir. Günümüzde yapay zekâ (YZ) alanındaki hızlı gelişmeler de bu dönüşümün bir parçasıdır. Diğer teknolojilerde olduğu gibi sahip olduğu çok yönlülük yapay zekânın süreç içerisinde daha geniş bir alanda etkinliğini arttırmaktadır. Sosyal, akademik, sağlık hizmetleri, ticaret, endüstri, eğitim, altyapı desteği gibi pek çok alanda kullanımı yaygınlaşmaktadır. Dünyada yapay zekânın yaygınlığı artarken istenmeyen sonuçlarla karşılaşma riski barındırması sebebiyle aynı zamanda güvenilirlik ve risk tartışmalarını da gündeme taşımaktadır. Özellikle robotların insan işgünün yerine geçmesi konusunda yaşanan korku, ahlaki ve etik değerlerin askıya alınması korkusu gibi farklı bağlamlarda dezavantajları ele alınmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de toplumun yapay zekâyâ ilişkin algı ve tutumlarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’nin Toplumsal Haritası: TGSS 2024 çalışması (Nişancı vd., 2025) ile Yapay Zekâ Endeks Raporu 2025 (Maslej vd., 2025) verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmalardan elde edilen bulgularla konuya iki önemli noktadan yaklaşılacaktır. İlk olarak yapay zekâ konusunda toplumun bilgisi ve farkındalığı konusuna değinilecektir. İkinci olarak, yapay zekâyâ duyulan güven konusu ele alınacaktır.

Gündelik hayat, kamu politikaları, tıbbi teşhis, trafik, yaşlı bakımı, ekonomi ve bireysel kararlar bağlamında etkileri göz önüne alındığında yapay zekâ günümüzde toplumsal düzenleyici bir konumdadır. Yapay zekâ algoritmalarının hayatımız için hayati önem taşıyan alanlarda kullanılacak olması sebebiyle yaşadığımız dünyanın ayrılmaz bir parçası haline gelen gelişmenin toplumsal yapıdaki karşılığının ortaya konması önem arz etmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar yapay zekânın mevcut sosyal eşitsizlikleri derinleştirip derinleştirmeyeceği veya onarıp onarmayacağı sorununu ele almaktadır (Efe, 2022). Son yıllarda yapay zekâ üzerine yapılan toplumsal çalışmalar artış göstermektedir. Araştırmalar en çok hukuk, eğitim, iletişim ve etik konularına yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte çalışmaların büyük bir kısmının Amerika Birleşik Devletleri, Çin, İspanya ve Birleşik Krallık gibi ülkelerde üretildiği görülmektedir (Prieto-Gutierrez vd., 2023; Forteza-Martínez ve Alonso-López, 2024).

Yapay zekâ toplumsal yapı içerisinde öncelikli olarak mühendislik veya bilgisayar biliminin bir konusu olarak görülse de süreç içerisinde insan eylemlerini ve toplumsal yapıları yeniden şekillendiren ‘insan-dışı bir toplumsal aktör’ olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Mlynář vd., 2018). Makine öğrenmesi (ML) ve derin öğrenme (DL) teknikleri sayesinde yapay zekâ mevcut verilerden etkin bir şekilde yararlanılmasını sağlamaktadır (Liu, 2021; Gençay ve Katılmış, 2025). Bu etkileşim ağı modern toplumun ekonomik, kültürel ve politik yaşamının her zamankinden daha kapsamlı yönlerini içine almaktadır ve benzeri görülmemiş bir sosyal dönüşümün habercisi konumundadır (Efe, 2022). Yapay zekâ esasında sadece insanların talimatlarını uygulayan pasif bir nesne değildir. Aynı zamanda kendi başına kararlar verebilen ve toplumsal ağların parçası olan bir aktör olarak konumlanmaktadır (Mlynář vd., 2018; Zhou, 2024).

Akıllı ev sistemlerinden otonom araçlara ve chatbotlara kadar birçok farklı yapay zekâ teknolojisi bireylerin birbiri ile iletişim kurma biçimlerini değiştirmektedir (Mlynář vd., 2018). Bu durum, toplumsallığın sadece insanlar arası ilişkileri temsil ettiği yapıyı dönüştürmüştür. Yaşanan değişim ve dönüşüm ile birlikte toplumsallık bireyler ve makinelerin birbirine eklendiği melez bir yapıyı da kapsamaktadır (Adaş ve Erbay, 2022). Yapay zekâ teknolojilerinin etkinliğinin hızlı artışı beraberinde hem muazzam bir inovasyon potansiyelini hem de ciddi etik zorlukları getirmektedir (Prieto-Gutierrez vd., 2023; OECD, 2025). Bu sebeple OECD gibi uluslararası kuruluşlar bu yeni düzenin demokratik değerlere saygı göstermesi için şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerini önemini vurgulamaktadırlar (OECD, 2025).

Yapay zekânın bilinmesi ve keşfedilmesi serüveni basit bir mekanik merakın ötesine geçmektedir. Makinelerin insan zekâsını taklit edebileceği bir büyük hayalden, günümüzün kaçınılmaz toplumsal gerçekliğine uzanan bir yolculuk yaşanmaktadır. Geline noktada toplumun her katmanında var olan ‘insan-dışı bir toplumsal aktör’ olarak gündelik hayatın bir parçası haline gelmiştir (Mlynář vd., 2018; Prieto-Gutierrez vd., 2023). Günümüzde yapay zekâ sosyal ilişkileri, toplumsal yasaları ve etik normları şekillendiren bir fenomen olarak görülmektedir (Schwartz, 1989). Toplumda sadece bir yazılım olarak bilinmenin ötesine geçmiş ve Alexa, Siri veya ChatGPT gibi örneklerde olduğu gibi gündelik yaşamın içinde birer aktör olarak yer edinmiştir (Efe, 2022).

İnsan-yapay zekâ ortaklığında belirsizlik ve kırılganlıkla karakterize edilen bir durumda, bireyin hedefine ulaşmasına yardımcı olunan bir tutum güven inşa edici en belirgin özelliklerden birisidir (Karran vd., 2022). Yapay zekâ sistemi gibi bir teknolojiye duyulan

güven, teknolojinin benimsenmesini, kullanıcılar tarafından özelliklerinin keşfedilmesini ve kullanımının yaygınlaşmasını sağlayıcı önemli bir husustur (Mcknight vd., 2011). Dijital ve teknolojik sistemlerin karmaşık hale gelmesiyle sadece bireyler güven kararları verememektedirler. Güven artık kullanıcı ile kurumsal aktörler arasında gerçekleşen bir iş birliğidir. Bu durum güvenin inşa sürecinde bazen gönüllü bazen de zorunlu olarak kurumların rehberliğine ihtiyaç duyulması durumunu ortaya çıkarmıştır (Antonijević ve Gurak, 2019). Teknik sistemler şeffaf, açıklanabilir ve kullanıcı odaklı bilgiler sunarak kullanıcıların bu sistemlere güven duymasını desteklemektedirler. Bu noktada kurumlar da birey ile teknoloji arasında güven köprüsünün kurulmasını sağlayan yapısal çerçeveyi ortaya koymaktadırlar (Goisauv vd., 2025).

Toplumun yapay zekâ hakkındaki bilgi düzeyi bu teknolojinin bireylerin sosyal hayat içerisinde kullanım yaygınlığını arttırabilmesi anlamında önem arz etmektedir. Bununla birlikte bilgi düzeyinin artması bu teknolojiye dair teknik ve etik işleyişe dair farkındalık düzeyine katkı sağlamaktadır. Yapay zekâ teknolojilerinin kullanımı dünya genelinde hızla artış göstermektedir ancak bu sistemlerin arka planındaki veri işleme süreçleri ve riskleri konusunda ciddi bir bilgi eksikliği bulunduğu da görülmektedir. Özellikle gençler yapay zekâ araçlarının faydası ve gündelik hayatı kolaylaştırıcı etkileri sebebiyle hızla benimsemektedir. Ancak bu kullanım sürecinde ‘eleştirel bir süzgeçten geçirme becerisini’ edinme hususunda eksiklikler bulunmaktadır. Bu sebeple ‘eleştirel medya okuryazarlığı’ eğitiminin müfredata entegre edilmesi önem arz etmektedir (Yıldız, 2025).

Akıllı ev asistanları, yüz tanıma sistemleri ve çevrim içi çeviri araçları gibi yapay zekâ destekli uygulamalar vesilesiyle yapay zekâyâ dair farkındalık gün geçtikçe artmaktadır (Alfeir, 2024). Yapay zekâ farkındalığı nesillere göre farklılık göstermektedir. Günümüzde çocuklar yapay zekâyâ erişimi ‘temel bir hak’ olarak görmektedirler. Çocuklar dijital medyanın iletişim, eğitim ve bilgi ihtiyaçlarını kolaylaştırdığını ifade etmektedirler. Onlar dijital dünyayı gündelik yaşamlarının bir parçası olarak konumlandırmaktadırlar (Third vd., 2014). Ebeveynler de çocuklarının yapay zekâ okuryazarlığının geliştirmesi konusuna önem vermektedirler. Yine de yapay zekânın etik sonuçları ve çocuk gelişimine etkileri konusundaki belirsizler ve riskler sebebiyle bu konuda daha fazla bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar (Third vd., 2014; Alfeir, 2024).

Türkiye’de “KVKK Okulda” gibi projeler geliştirilmektedir. Bu projelerin amacı öğrencilere kişisel veri mahremiyeti ve güvenli internet kullanımı konusunda pratik bilgiler verilmesi ve erken yaşta dijital okuryazarlık farkındalığının kazandırılmasıdır (Kişisel Verileri Koruma Kurumu [KVKK], 2024). OECD gibi kuruluşlar da toplumun yapay zekâ sistemlerinin

işleyişi hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini savunarak yasal çerçeveler oluşturmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir (OECD, 2025).

Yapay Zekâ Farkındalığı: Duydunuz mu?

Yapay zekânın gündelik hayatın bir parçası haline gelmesi hızla gerçekleşirken, toplumun yapay zekâ ve yapay zekâ araçları hakkında bilgi seviyesi ve düşünceleri bu teknolojik gelişmenin benimsenmesi ve içselleştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Küresel ölçekte yapay zekâ farkındalığının arttığı görülmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte akıllara gelen güven, itibar, risk, emek ve gelecek kaygısı gibi kavramları ele almadan önce toplumun bu konudaki bilgi ve farkındalığı göz önünde bulundurulmalıdır. Ulrich Beck modern toplumlarda risklerin doğal nedenlerden ziyade teknolojik ve bilimsel gelişmelerden kaynaklandığını ifade etmektedir. Ona göre, bu süreç içerisinde teknik seçenek kapasitesinin daha da artması sonuçların hesaplanamaz oluşunu da arttırıcı bir durum oluşturmaktadır (Beck, 2014).

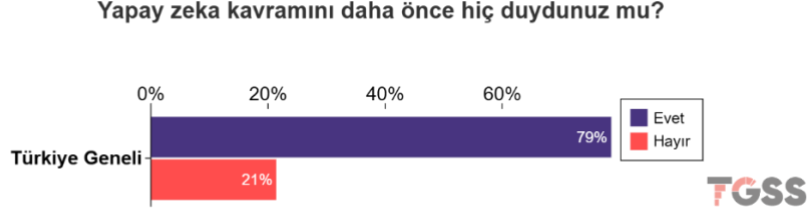
Bireylerin yeni teknolojilere ilişkin algı ve pratikleri, süreç içerisinde bu teknolojilere yönelik güven düzeylerini ve algılanan risklerin sosyal olarak nasıl inşa edildiğini etkilemektedir. Bu bağlamda Niklas Luhmann güveni belirsizlikle başa çıkma stratejisi ve sosyal karmaşıklığı azaltan bir mekanizma olarak ele almaktadır. Modern dünyanın ve beraberinde getirdiği gelecek doğası gereği karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu nedenle güven sadece psikolojik bir durum değildir. Aynı zamanda toplumsal sistemlerin ve bireylerin belirsizliğe rağmen işlev görmesini sağlayan sosyolojik bir araçtır (Luhmann, 2017).

AI Index Report 2025’e göre, “yapay zekânın ne olduğunu iyi anlıyorum” diyenlerin oranlarının 2022’de %64 olduğu görülmektedir. 2023 ve 2024 yıllarında ise 2022 yılına göre artış göstermek birlikte %67 düzeyinde istikrar kazandığı anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, yapay zekâ kullanan ürün ve hizmetleri tanıdığını belirtenlerin oranı aynı dönemde %50’den %52’ye yükselmiştir (Maslej vd., 2025, s. 400). Bu veriler göstermektedir ki araştırmaya katılanların yaklaşık üçte ikisi yapay zekânın ne olduğunu iyi anladığını belirtmektedir. Bu teknolojinin toplumsal bilinç düzeyinde artık gündelik yaşamın sıradan bir bileşeni hâline geldiği görülmektedir. Ayrıca yapay zekâyı dair bilginin artışı toplumsal farkındalığın ve okuryazarlığın artış eğiliminde olduğunu da yansıtmaktadır.

Türkiye’deki oranlara baktığımızda ise katılımcıların %74’ünün yapay zekâyı iyi anladığını belirttikleri ve %67’sinin ise hangi ürünlerin yapay zekâ kullandığını bildiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu oranlar küresel ortalamanın üzerinde bir farkındalığın olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak katılımcıların %76’sının yapay zekânın önümüzdeki

yıllarda günlük yaşamlarını derinden dönüştüreceğine inandıkları tespit edilmektedir. Ayrıca araştırma sonuçları katılımcıların %70'i yapay zekâ teknolojilerinin kendilerini heyecanlandırıldığını ifade etmişlerdir (Maslej vd., 2025, s.402).

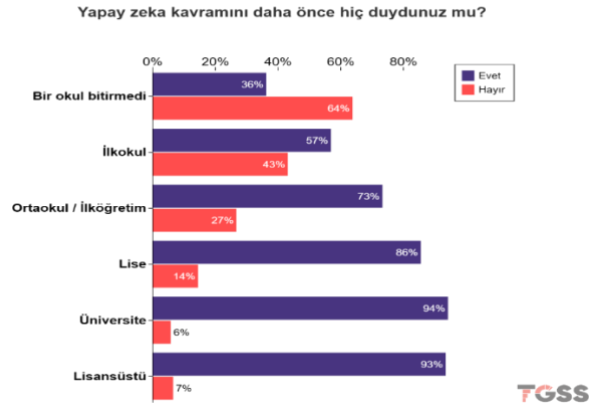
Şekil: 1. Türkiye genelinde yapay zekâ kavramına yönelik farkındalık düzeyi (%)

Kaynak: Nişancı, Z., Kılavuz, M. T., Aysan, M. F., Ovayurt, M. E. T., Yüce, B., Aydın, A. B., Kavdır, A. Y., Alboğa, M. H., Akbulut, Y., Atik, E. ve Aydın, R. N. (2025). Türkiye genel sosyal saha araştırması (TGSS) 2024: Dataset.

TGSS verilerine baktığımızda, AI Index Report 2025 verisine benzer olarak, araştırma sonuçları göstermektedir ki toplumun büyük bir kısmı (%79) yapay zekâ kavramına dair bilgi sahibidir. Bu kapsamda cinsiyet bakımından büyük bir fark olmamakla birlikte erkeklerin yapay zekâyı bilme oranı (%82), kadınların oranından (%76) fazladır. Eğitim düzeylerine göre bakıldığında ise gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça “evet” yanıtını verenlerin oranlarının arttığı değerlendirilebilmektedir (Bir okul bitirmede: %36; İlkokul: %57; Ortaokul/İlköğretim: %73; Lise: %86; Üniversite: %94; Lisansüstü: %93). Eğitim düzeyi düştükçe yapay zekâyı duymama durumunun dramatik bir şekilde arttığı görülmektedir (Bir okul bitirmede: %64; Lisansüstü: %7).

Şekil: 2. Eğitim düzeyine göre yapay zekâ farkındalık düzeyi (%)

Kaynak: Nişancı, Z., Kılavuz, M. T., Aysan, M. F., Ovayurt, M. E. T., Yüce, B., Aydın, A. B., Kavdır, A. Y., Alboğa, M. H., Akbulut, Y., Atik, E. ve Aydın, R. N. (2025). Türkiye genel sosyal saha araştırması (TGSS) 2024: Dataset.

Yapay zekâyı duyma bilgisinin yanı sıra TGSS araştırmasında bir diğer dikkat çekici verilerden birisi de bireylerin yapay zekâ hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarına dair ifadeleridir. Sonuçlara baktığımızda araştırmada yanıtlar beş kategoride ele alınmaktadır: Hiç bilgi sahibi değilim yaklaşık %18, Çok az bilgi sahibiyim yaklaşık %36, Orta seviyede bilgi sahibiyim yaklaşık %35, Epeyce bilgi sahibiyim yaklaşık %7, ve Çok bilgi sahibiyim yaklaşık %3. Bu durum bizlere bireylerin büyük çoğunluğunun (%54) kendilerini hiç ya da çok az bilgiye sahip olarak tanımladıkları görülmektedir. “Çok bilgili sahibiyim” diyenlerin oranlarının oldukça düşük (%3) olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları göstermektedir ki yapay zekâ yaygın biçimde toplumsal hayatın içerisine girmiş, gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Özellikle genç ve eğitim düzeyi yüksek gruplarda yapay zekâyı duyma oranı yüksektir. Diğer taraftan bu durum daha çok ‘yüzeysel bilinirlik’ düzeyindedir. Teknik, etik ve toplumsal boyutlarıyla derinlemesine içselleştirildiği görülememektedir.

Şekil 3. Türkiye genelinde bireylerin yapay zekâ hakkındaki bilgi düzeylerine ilişkin öz değerlendirmeleri (%)

Kaynak: Nişancı, Z., Kılavuz, M. T., Aysan, M. F., Ovayurt, M. E. T., Yüce, B., Aydın, A. B., Kavdır, A. Y., Alboğa, M. H., Akbulut, Y., Atik, E. ve Aydın, R. N. (2025). Türkiye genel sosyal saha araştırması (TGSS) 2024: Dataset.

Yapay zekâ teknolojilerinin hayatımızın bir parçası haline geldiği bu dönemde yapay zekâ ve bilgisayar bilimleri eğitimleri de kritik bir öneme sahiptir. ABD’de, bilgisayar bilimleri alanında lisans derecesi alan mezun sayısı son 10 yılda %22 artmıştır. Diğer taraftan, birçok Afrika ülkesinde elektrik gibi temel altyapı eksiklikleri sebebiyle erişim sınırlı kalabilmektedir (Maslej vd., 2025, s.4). 2023 yılında Sahra altı Afrika’daki ilkokulların yalnızca %34’ü elektriğe erişebiliyordu. Yapay zekânın temel bilgisayar eğitiminin bir parçası olması gerektiği düşüncesi yaygınlaşmasına rağmen yeterli donanım imkanının bulunmadığı ifade edilmektedir. Dünyada müfredatına dahil eden çok az ülke (örneğin Gana, Güney Kore, Hollanda) bulunmaktadır. (Maslej vd., 2025, s. 380). AI Index Report 2025’e göre, Kasım 2024 itibarıyla

10 ülke (Avustralya, Belçika, Kanada, Japonya, Yeni Zelanda, Güney Kore, Ukrayna, Birleşik Krallık, ABD ve Uruguay) eğitimde yapay zekâ konusunda kılavuz yayınlamıştır (2025, s.381).

Bilgisayar ve iletişim teknolojileri (ICT) eğitimi alanında 2022 verilerine göre Türkiye’de önlisans dahil yükseköğretim programlarından mezun olan öğrenci sayısı 16.464’tür. OECD ülkeleri ile kıyaslandığında ABD (38.746) ve İspanya (17.764)’nın ardından üçüncü sırada yer almaktadır. Birleşik Krallık (9.425) ve Fransa (10.820)’daki mezun sayıları ile kıyaslandığında ise belirgin bir farkla yüksek olduğu görülmektedir (Maslej vd., 2025, s.389). Diğer taraftan lisans verilerine bakıldığında ise Türkiye’de 2022 yılında ICT alanında lisans düzeyinde mezun olan öğrenci sayısı 6.023’tür. Bu değer, OECD ülkelerinin önemli bir kısmına kıyasla görece düşük bir mezun olduğunu göstermektedir (Maslej vd., 2025, s.390). Bilgisayar ve iletişim teknolojileri (ICT) alanındaki en dikkat çekici hususlardan birisi de mezunların cinsiyete göre dağılımlarıdır. OECD ülkelerinin büyük çoğunluğunda ICT alanlarında kadın temsili %30’un altında kalmaktadır. 2022 verileri, Türkiye’nin ICT alanında tüm yükseköğretim düzeylerinde kadın mezun oranının %50 ve üzerinde olduğunu (önlisans %55, lisans %50, yüksek lisans %51, doktora (PhD) %53) göstermektedir (Maslej vd., 2025, s.391-392). Bu veriler Türkiye’nin yükseköğretim düzeylerinin tamamında cinsiyet dengesi sağlamış nadir ülkelerden birisi olduğu ortaya koymaktadır.

Türkiye’de de bu alanda eğitimin yaygınlaşması için çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Mayıs 2024 tarihinde yapay zekâ araçlarını öğretmenler için bir rehber olarak sunmak amacıyla “*Eğitimde Kullanılan Yapay Zekâ Araçları: Öğretmen El Kitabı*”nı yayınlamıştır (MEB, 2024). Bunun yanı sıra Yükseköğretim Kurumu da üretken yapay zekânın yükseköğretim süreçlerine entegre edilmesi amacıyla “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber*” yayınlamıştır (YÖK, 2024). Bunun yanı sıra Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü koordinasyonunda, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) himayesinde yürütülen ‘*Veri Analizi Okulu*’ projesi yükseköğretimde veri temelli kapasite geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu eğitim programı kapsamında yer alan yapay zekâ modülünde; denetimli ve denetimsiz öğrenme modelleri, üretken yapay zekâ araçları ve Büyük Dil Modelleri (LLM) üzerinden yapay zekâ destekli analiz uygulamalarının öğretilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca yapay zekâ kolaylaştırıcı uygulamalar modülü ile de katılımcıların veri analizi süreçlerini destekleyen modern programlama tekniklerini bütüncül bir yaklaşımla öğrenmesine ve bu araçları akademik ve profesyonel araştırmalarda etkin biçimde kullanılabilmesine odaklanılmaktadır (Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, 2025).

Yapay Zekâya Güven ve İtibar

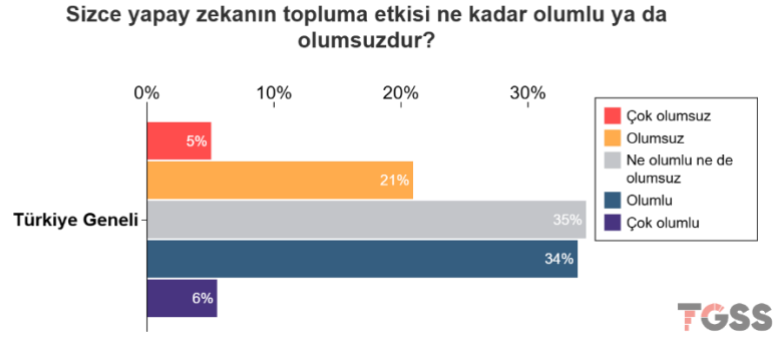
Bir teknolojinin yeteneklerine yüksek güven duyan kullanıcının bu teknolojiyi keşfetme ve kullanma olasılığı artmaktadır. Yapay zekâ gibi belirli bir teknolojiye duyulan güven bunun en güncel ve önemli örneklerinden birisidir. Ancak tabii ki bu durum gizlilik, güvenlik, güvenilirlik, belirtilen ve algılanan bilginin doğruluğu ve şeffaflığı gibi daha spesifik faktörlere de bağlı olmaktadır (Glikson ve Woolley, 2020). İnsan- yapay zekâ ortaklığında sisteme yeterli güven duymama durumu süreç içerisinde güvensizliğe ve sistemin kullanılmamasına yola açabilmektedir. Diğer taraftan yüksek güven ise aşırı bağımlılığa yol açabilmektedir. Her iki durumda alınan kararların insan hayatını potansiyel olarak etkileyebilecek ulaşım, finans, güvenlik, hukuk ve tıp gibi alanlarda da kritik önem arz ettiği olduğu vurgulanmaktadır (Karran vd., 2022). Yapay zekâya duyulan güven, kullanıcıların yapay zekâ sisteminden doğru öneriler aldıklarından ne kadar emin olduklarına dair bir risk ölçüsü olarak tanımlanmaktadır (Wanner vd., 2020). Bu durum kullanıcılar bağlamında sistemin düzgün çalışıp çalışmadığı, yapması gerekeni yaptığı-yapmadığı, ne kadar işlevsel olduğu ve yeterli yardımın sağlanıp-sağlanmadığı ile ilişkilidir.

AI Index Report 2025’e göre, yapay zekâya duyulan güven temkinli iyimserlik çerçevesinde şekillenmektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%54) yapay zekânın ayrımcılık yapmayacağına inandıklarını ifade etmişlerdir. Rapordaki dikkat çekici hususlardan birisi “İnsanların herhangi bir insan grubuna karşı ayrımcılık yapmayacağına veya önyargı göstermeyeceğine güveniyorum” düşüncesine katılanların oranı %45’tir. Bu durum göstermektedir ki insanların insanlara güveni, yapay zekâya güveninden daha düşük bir oranı sahiptir. Diğer taraftan yapay zekânın kişisel verileri koruyacağına duyulan güven (%47) görece düşük bir orana sahiptir (Maslej vd., 2025, s.400). Türkiye özelinde ise katılımcıların %53’lük bir kesimi yapay zekânın kaygı verici olduğunu düşünmektedir. Ayrıca yalnızca %46’sı şirketlerin kişisel verileri yeterince koruyacağına inanmaktadırlar (Maslej vd., 2025, s.402). Bu bağlamda hem dünya genelinde hem de Türkiye özelinde teknik rasyonaliteye güven kurumsal/etik hususlarda bu sistemleri yönetenlere duyulan güvenden daha yüksek olduğu görülmektedir. Algoritmaların teknik olarak daha tarafsız olabileceğinin düşünüldüğünü söylemek mümkündür.

Yapay zekânın yararlarına ve dezavantajlarına ilişkin algılar ülkeye göre önemli ölçüde farklılık göstermektedir. “Yapay zekâ kullanan ürün ve hizmetlerin dezavantajlarından çok faydaları var” ifadesine katılanların oranını ülkeler bazında baktığımızda Türkiye’de 2024 yılında bu ifadeye katılanların oranı yaklaşık %70 civarındadır. 2022’ye kıyasla %9 civarında

bir artış gözlemlenmektedir. Türkiye teknolojiye yönelik iyimserliği yüksek ülkeler arasındadır. Dünyadaki oranlara baktığımızda Asya ve Latin Amerika ülkelerinde, özellikle Çin (%83), Meksika (%70) ve Hindistan’da (%62), yapay zekânın zararlarından çok fayda getireceğine dair güçlü düşünce bulunmaktadır. Diğer taraftan ABD (%39), Kanada (%40), Avustralya (%44) ve Birleşik Krallık’ta (%46) gibi ülkelerde ise faydalı olduğuna dair düşünceler azınlıkta kalmaktadır. Yine de 2022–2024 döneminde 26 ülkenin 18’inde iyimserliğin arttığı görülmektedir (Maslej vd., 2025, s.401). Bu durum yapay zekânın giderek normalleştiğini ve başlangıçtaki yoğun şüpheciliğin yerini temkinli bir kabule bıraktığını göstermektedir.

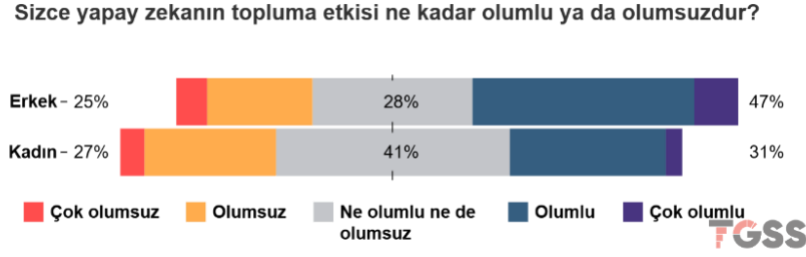
Şekil: 4. Türkiye genelinde bireylerin yapay zekânın topluma etkisine ilişkin değerlendirmeleri (%)

Kaynak: Nişancı, Z., Kılavuz, M. T., Aysan, M. F., Ovayurt, M. E. T., Yüce, B., Aydın, A. B., Kavdır, A. Y., Alboğa, M. H., Akbulut, Y., Atık, E. ve Aydın, R. N. (2025). Türkiye genel sosyal saha araştırması (TGSS) 2024: Dataset.

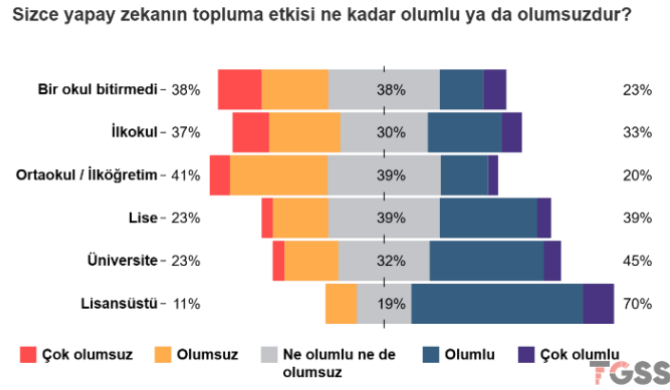
Yapay zekânın faydaları konusunda yüksek çıkan AI Index Report 2025 raporundan farklı olarak TGSS’nin yapmış olduğu çalışmada katılımcıların %35’i yapay zekânın topluma etkisi konusunda ‘ne olumlu ne de olumsuz’ şeklinde nötr görüşe sahip olduğu görülmektedir. ‘Olumlu’ ve ‘çok olumlu’ şeklinde görüş bildirenler ise grubun yaklaşık %40’ını oluşturmaktadır. Bu sonuçlar göstermektedir ki yapay zekâyâ güven konusu henüz kurumsallaşmamıştır ve bu konuda toplumda kırılğan, koşullu ve süreç içerisinde şekillenmeye açık bir grup bulunmaktadır. Bu durum esasında farklı bir perspektiften bakıldığında yapay zekâ kullanımı konusunda deneyime açık bir grubun olduğunu da göstermektedir.

Şekil: 5. Cinsiyete göre yapay zekânın topluma etkisine ilişkin değerlendirmeler (%)

Kaynak: Nişancı, Z., Kılavuz, M. T., Aysan, M. F., Ovayurt, M. E. T., Yüce, B., Aydın, A. B., Kavdır, A. Y., Alboğa, M. H., Akbulut, Y., Atik, E. ve Aydın, R. N. (2025). Türkiye genel sosyal saha araştırması (TGSS) 2024: Dataset.

Şekil: 6. Eğitim düzeyine göre yapay zekânın topluma etkisine ilişkin değerlendirmeler (%)

Kaynak: Nişancı, Z., Kılavuz, M. T., Aysan, M. F., Ovayurt, M. E. T., Yüce, B., Aydın, A. B., Kavdır, A. Y., Alboğa, M. H., Akbulut, Y., Atik, E. ve Aydın, R. N. (2025). Türkiye genel sosyal saha araştırması (TGSS) 2024: Dataset.

Yapay zekânın toplumsal etkilerini cinsiyet özelinde incelediğimizde ciddi bir farklılık görülmektedir. Erkek katılımcıların %47’si yapay zekânın topluma etkisini olumlu ya da çok olumlu olarak değerlendirmektedir. Bu oran kadınlarda %31’e düşmektedir. Şekil 5’e baktığımızda kadınların belirgin bir biçimde daha kararsız ve temkinli bir görüşe sahip olduğu görülmektedir (%41). Bunun yanı sıra, kadınlar ve erkeklerde olumsuz düşünceye sahip olan katılımcı oranlarının çok yakın olduğu görülmektedir. Yapay zekânın toplumsal etkileri konusunda erkek katılımcıların görüşlerinin yoğun bir biçimde iki uca dağılmıştır. Bu bulgular, Türkiye’de yapay zekâyâ yönelik toplumsal kabulün cinsiyet temelinde farklılaşan bir yapıya sahip olduğu göstermektedir. Bu konuda en kritik bulgu eğitim düzeyi bağlamında katılımcıların görüşleri arasında yaşanan farklılaşmadır. Şekil 6’ya bakıldığında da görülmektedir ki yapay zekâyâ yönelik olumlu algı eğitim düzeyi arttıkça dramatik bir biçimde artmaktadır. Olumlu görüş bildirenlerin oranı bir okul bitirmemiş gruplarda %23 düzeyindedir. Diğer taraftan bu oran üniversite mezunlarında %45’e, lisansüstü grupta ise %70’e

yükselmektedir. Bu noktada eğitim düzeyinin yapay zekâya güveni belirleyici en önemli etkenlerden birisi olduğu söylenebilir. Yapay zekâya güvenin inşasında eğitim ve dijital okuryazarlığın önem kazandığı görülmektedir. Araştırmanın bir diğer dikkat çekici bulgusu ise coğrafi bölgelere göre düşüncelerde ciddi farklılık görülmemesidir. Kentlilik yapay zekâ algısını belirleyen bir değişken durumunda görülmemektedir (Olumlu görüş kırsal %35, orta yoğun kent %39, yoğun kent %41) Yine de mekâna göre kısmi bir değişiklik bulunmaktadır.

Dünya genelinde yapay zekâya yönelik duygu haritasında, Türkiye bağlamında değerler dikkat çekicidir; yüksek heyecan %75, yüksek endişe %5. Bu noktada Türkiye'nin temkinli-şüpheli Batı ülkelerinden ve koşulsuz iyimser Çin gibi ülkelerden farklılaştığı görülmektedir (Maslej vd., 2025, s.403). Bu değerler esasında hem araştırmadaki diğer verilerle hem de TGSS araştırmasındaki verilerle paralellik göstermektedir. Türkiye'de teknolojik gelişmelere duyulan genel ilgi ve dijitalleşmenin sunduğu fırsatlara olan umudun bir yansıması olarak yapay zekâya yönelik yüksek bir heyecan gözlemlenmektedir. Diğer taraftan, mahremiyet kaygıları, algoritmik adaletsizlikler ve denetimsizlik gibi konulardaki belirsizliklerin bir yansıması olarak endişe düzeyi de yüksek görünmektedir.

SONUÇ

Yapay zekâ teknolojilerinin hızlı bir şekilde gösterdiği gelişmeler ve toplumsal hayata etkilerinin artarak devam etmesi olayın sosyolojik bir perspektiften ele alınmasına yönelik bir ihtiyaç durumunu ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada Türkiye genelinde yapay zekâ konusundaki farkındalık ve yapay zekâ – toplumsal güvenin kesişim noktaları ele alınmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin Toplumsal Haritası: TGSS 2024 çalışması ile Yapay Zekâ Endeks Raporu 2025 verilerinin ilgili araştırma sonuçları bağlamında konu tartışılmıştır. Yapay Zekâ Endeks Raporu 2025 Türkiye'nin dünyadaki diğer ülkeler ekseninde yapay zekâ konusundaki konumunun analiz edilmesini sağlarken, Türkiye'nin Toplumsal Haritası: TGSS 2024 çalışması Türkiye özelinde bu konunun derinlemesine analiz edilmesine olanak sunmaktadır.

Araştırma sonucunda birkaç önemli durum dikkat çekicidir. Öncelikle hem Yapay Zekâ Endeks Raporu 2025 hem de TGSS 2024 verileri göstermektedir ki toplumun büyük çoğunluğunun yapay zekâ kavramı hakkında bilgisi bulunmaktadır. Ancak yapay zekâ hakkındaki bilgi düzeylerine yönelik öz değerlendirme sonuçları bu farkındalığın daha çok yüzeysel olduğunu ortaya koymaktadır. TGSS 2024 verilerine göre “Çok bilgi sahibiyim” diyenlerin oranı yalnızca %3'tür. Bu bulgular doğrultusunda Türkiye'de yapay zekânın toplumsal olarak görünür bir durumda olduğu ifade edilebilir. Teknolojik bir kavram olarak

yapay zekâ toplumun gündelik yaşamında yer edinmiştir. Yine de araştırma verileri bu farkındalığın derinlemesine bir bilgi ve yapay zekâ okuryazarlığı noktalarında sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu noktada yapay zekâ okuryazarlığı konusunda farklı eğitim imkanlarının sunulması önem kazanmaktadır.

İkinci olarak Türkiye’de eğitim düzeyi ile farkındalık arasındaki doğrusal ilişki olduğu görülmektedir. TGSS verilerine göre eğitim düzeyi arttıkça yapay zekâ farkındalığı da artmaktadır. Bu ilişki bilgiye erişim, dijital okuryazarlık ve bilişsel sosyal sermaye arasındaki kuvvetli bağlantıyı ortaya koymaktadır. Bireylerin eğitim düzeyinin artması formel bilgi birikimini arttırmasının yanı sıra yeni teknolojilere yönelik kavramsal aşinalıklarına da katkı sunmakta, dijital teknolojileri kullanma imkânı sağlamaktadır. Üniversite ve lisansüstü mezunlarındaki farkındalık oranlarının yüksekliği sadece teknoloji erişim bağlamında bir bilgi sunmamaktadır. Yapay zekânın toplumda yeni bir ‘bilişsel elit’ tabakası yaratma riskini de ortaya koymaktadır.

Bireylerin eğitim düzeyi yapay zekâ ile etkileşim sürecinde bu teknolojilerin epistemik, etik ve hesap verebilirlik boyutlarını kavramasını sağlamaktadır (Boriati, 2025). Bu noktada eğitim düzeyi ile yapay zekâ farkındalığı arasındaki ilişki mevcut sosyal tabakalaşmayı pekiştiren bir unsura dönüşebilme riski barındırmaktadır (Zhou,2024). Bilişsel sermayesi yüksek olan gruplar yapay zekânın sunduğu işgücü avantajı, kişiselleştirilmiş eğitim vb. fırsatlardan daha fazla yararlanabilmektedir. Diğer taraftan düşük eğitimli grupların ‘algoritmik sömürgecilik’ veya ‘otomasyon riski’ gibi tehlikelerle karşı karşıya kalma riski artmaktadır (Efe, 2022; Serpa vd., 2025). Dolayısıyla algoritmaların toplumda teknik bilgiye sahip olan ‘kodlama elitleri’ ile algoritmaların etkisinde kalan, verisi sömürülen ‘siber proletarya’ arasında yeni bir sınıfsal ayrım oluşturma ihtimalini arttırmaktadır (Gençay ve Katılmış, 2025, s.672). Bu durum süreç içerisinde bilgi teknolojilerinin demokratik toplum yapısına katkı sunmasından ziyade devletlerin dijital teknolojileri bir denetim ve yönetim aracı olarak kullanma kapasitesini artırdığını göstermektedir. Bu ‘dijital otoriterlik’ durumu devletlerin bilgi akışı üzerindeki merkezi kontrol konumunu güçlendirmesi yönündeki tartışmaları da beraberinde getirmektedir (Özdemir, 2025).

Bir diğer dikkat çekici husus toplumsal algının temkinli iyimserlik ve dönüşüm beklentisi etrafında şekillenmiş olmasıdır. Yapay Zekâ Endeks Raporu 2025 sonuçları gösteriyor ki Türkiye’de toplumun %76’sı yapay zekânın gelecekte yaşamlarını dönüştüreceğine inanmaktadır. Ayrıca %70’i ise yapay zekâ teknolojilerinin kendilerini heyecanlandırdığını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan TGSS verilerinde de benzer biçimde

olumlu algının baskın olduğu görülmektedir. Yine de ‘ne olumlu ne olumsuz’ diyenlerin (%35) yüksekliği toplumun temkinli bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum teknolojinin sunduğu potansiyele duyulan heyecanın yanı sıra belirsizliklerden kaynaklanan bir kaygı durumu varlığının da ortaya konuğu melez bir toplumsal ruh haline işaret etmektedir (Efe, 2022; Zhou, 2024). Hukuki ve etik kriterlerin henüz olgunlaşmamış olması sebebiyle bireyler bu teknolojiyi ‘kara kutu’ olarak görebilmektedir. Bu sebeple de belirsizlikler karşısında mesafeli bir duruş ortaya konulmaktadır (Efe, 2022)

Türkiye’nin yapay zekâ ve bilgi teknolojileri (ICT) alanındaki stratejik hamleleri de toplumsal sürdürülebilirlik ve bilişsel sermaye inşası olarak dikkat çekicidir. Türkiye ICT mezun sayısı ve teknoloji ekosistemi açısından dinamik bir büyüme sahiptir. Kadın temsili açısından da %50’nin üzerindeki oranla önemli bir cinsiyet dengesine sahip olduğu görülmektedir. 2008-2018 yılları arasında Türkiye 3,5 milyar dolarlık bir yapay zekâ yatırım hacmine ulaşmıştır. Bu noktada Ortadoğu ile Afrika bölgeleri arasında bu alanda lider ülkelerden birisi konumundadır (Adaş ve Erbay, 2022). Ayrıca MEB ve YÖK tarafından yayınlanan rehberler de Türkiye’de yapay zekâyı eğitim sistemine entegre etme yönünde kurumsal çalışmalar sürdürüldüğünü göstermektedir. Türkiye’de yürütölen bu çalışmalar yapay zekânın sadece teknik bir yetkinlik olarak kalmasını engelleyici adımlar barındırmaktadır. Etik değerler, toplumsal eşitlik ve kurumsal yönetişimle desteklenen çok boyutlu bir gelişim sağlanmaya çalışılmaktadır (KVKK, 2024).

Yapay zekâyaya güven ve itibarın toplumsal dinamiklerle nasıl şekillendiği konusunda da dikkat çekici bazı bulgular önem arz etmektedir. Öncelikle yapay zekâyaya duyulan güven teknolojik gelişimin toplumsal kabulü için bir anahtar konumundadır. Birey ve teknoloji arasında karmaşık bir bağımlılık ve şüphecilik ilişkisi bulunmaktadır. Güvenin kendine has bu çiftte doğası toplumsal yapı içerisinde yapay zekânın hem hayatı kolaylaştıran bir asistan hem de kontrol kaybına yol ağan bir tehdit olarak algılanmasına neden olabilmektedir (Kurtdaş, 2025). Yüksek güven düzeyi bireylerin teknolojiyi keşfetme ve gündelik yaşamlarına entegre etme hızını arttırıcı bir etkiye sahiptir. Bireyler yapay zekâ sistemlerine güvendikçe, karar verme yetkilerini bu sistemlere devretme eğilimi göstermektedirler (Schwartz, 1989). Yapay zekâ kullanımına duyulan yüksek güven, süreç içerisinde örneğin aile iletişiminde robot bakıcılar veya asistanlara olan bağımlılığı arttırabilmekte ve gerçek insani bağların, duygusal derinliğin zayıflamasına neden olabilmektedir (Alfeir, 2024).

Çalışma kapsamında yapay zekânın topluma etkileri konusunda dikkat çekici bir cinsiyet farklılaşması görülmektedir. Erkeklerin daha yüksek oranda olumlu görüş bildirmesi

(%47), kadınların ise daha temkinli ve nötr bir duruş sergilemesi (%31) teknolojinin toplumsal deneyimlerle şekillenen ve mevcut eşitsizlikleri yansıtan sosyolojik bir olgu olmasıyla bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Erkekler teknolojiyi her sorunu çözen bir güç olarak görmekte ve yapay zekâyı ‘teknolojik ilerleme miti’ olarak değerlendirmektedir (Kurttaş, 2025). Diğer taraftan kadınlar yapay zekâyı daha çok bir ‘iletişim kolaylaştırıcı’ olarak görme eğilimindedirler. Bununla birlikte mahremiyet ve güvenlik politikalarındaki şeffaflık eksikliğine karşı de konuya dikkatli yaklaşmaktadırlar (Alfeir, 2024).

Önemli bulgulardan birisi de yapay zekâyâ yönelik toplumsal algının kırsal ve kentli gruplar arasında büyük bir farklılık göstermemesidir (%35-39-41 aralığı). Bu durum yapay zekâ teknolojilerinin toplumsal kabul sürecinde mekânsal sınırları aşan nitelikler taşıdığını göstermektedir. Bu noktada diğer verilerle bir arada düşünüldüğünde eğitim ve bilişsel sermayenin bu noktada daha büyük belirleyici etkiye sahip olduğu görülmektedir. Elbette kentte yaşam koşulları teknolojiye erişim açısından avantaj sağlamaktadır. Ancak teknolojiye güven algısında zayıf bir belirleyici etkidir. Bu noktada dijital uçurumun teknolojiyi anlamlandırma yetkinliği üzerinden şekillendiği değerlendirilmektedir (Efe, 2022; Zhou, 2024). Bu sonuçlar dijital eşitsizlik tartışmalarına farklı bir boyut kazandırmaktadır.

Türkiye’de yapay zekâyâ yönelik algının yüksek heyecan (%75) ve düşük endişe (%5) barındırması Batı’nın şüpheli yaklaşımı ile Çin’in koşulsuz iyimserliği arasında melez bir pozisyona sahip olduğunu göstermektedir. Bu durumun temel sebeplerinden birisi Türkiye’nin yapay zekâyı tehdit edici bir güçten ziyade hayatı kolaylaştıran bir asistan olarak kodlamasıdır. Türkiye’de duyulan bu heyecan esasında yapay zekânın eğitim, sağlık ve ulaşım gibi alanlarda yaratacağı verimlilik artışına yönelik toplumun yüksek beklentisini yansıtmaktadır (Efe, 2022). Endişe noktasında ise toplumun yapay zekânın algoritmik önyargı, veri sömürgeciliği veya mahremiyet ihlalleri gibi konularda tartışılan riskler noktasında bir endişeyi ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, yapay zekâ artık insanların birbirleriyle ve dünyayla kurdukları ilişkilerde kararlar alan ve toplumsal yapıyı, bireylerin gündelik hayatlarını şekillendiren insan-dışı bir sosyal aktördür. Türkiye özelinde yapay zekâ konusundaki veriler toplumun büyük çoğunluğunun yapay zekâ kavramına dair yüksek bir farkındalık düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Ancak teknik ve etik içselleştirme noktasında toplumun mesafeli bir ilişki kurduğu ve yüzeysel bilinirlik düzeyinde yapay zekâ kavramına hâkim olduğunu görülmektedir. TGSS verileri eğitim düzeyi düştükçe yapay zekâyâ yönelik olumlu algının ve güvenin de dramatik bir şekilde düştüğünü göstermektedir. Elde edilen bu bulgular dijital

okuryazarlığın ve bilişsel sermayenin teknolojik güvenin inşasında kritik rol oynadığını ortaya koymaktadır. Yapay zekâya dair hukuki ve etik düzenlemelerin henüz tam manasıyla olgunlaşmamış olması sebebiyle var olan güven kırılabilir ve koşullu bir yapıya sahiptir. Bu da yapay zekâ ile ilgili kurumsallaşma sürecinin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Farkındalık ve heyecan düzeyinde küresel ortalamanın üzerinde bir yapıya sahip olan Türkiye'nin teknolojik modernleşmede özgün bir pozisyona sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle, bugüne kadarki çalışmalara ve projelere ek olarak yapay zekâya güvenin kurumsallaşması için yapılacak eğitim, dijital okuryazarlık ve etik düzenlemelerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

The rapid advancement in artificial intelligence technologies and their growing impact on social life have created a need to examine the issue from a sociological perspective. Considering its effects on daily life, public policies, medical diagnosis, traffic, elderly care, the economy and individual decisions, artificial intelligence currently occupies a significant position as a social regulator.

This study aims to examine the perceptions and attitudes of Turkish society towards artificial intelligence. In this context, data are drawn from *the Social Map of Türkiye: TGSS 2024* study (Nişancı et al., 2025) and *the Artificial Intelligence Index Report 2025* (Maslej et al., 2025). While *the Artificial Intelligence Index Report 2025* facilitates a comparative analysis of Türkiye's position in artificial intelligence at the global level, *the Social Map of Türkiye: TGSS 2024* study provides an in-depth, context-specific analysis within Türkiye. The findings from these studies will be approached from two important perspectives. Firstly, the level of public knowledge and awareness regarding artificial intelligence is examined. Secondly, the issue of trust in artificial intelligence is explored.

As artificial intelligence rapidly becomes embedded in daily life, the level of knowledge and perception of society regarding artificial intelligence and its tools is crucial for the adoption and internalization of this technological development. Globally, awareness of artificial intelligence is increasing. Before addressing issues such as trust, reputation, risk, labor, and future-oriented concerns associated with technological advancements, it is essential to consider the level of societal knowledge and awareness on this subject. Ulrich Beck argues that in modern societies, risks stem more from technological and scientific advancements than from natural causes. According to him, the expanding capacity of technological possibilities simultaneously increases the unpredictability of their consequences (Beck, 2014).

Individuals’ perceptions and practices regarding new technologies influence their levels of trust in these technologies and how perceived risks are socially constructed. In this context, Niklas Luhmann considers trust as a strategy for coping with uncertainty and a mechanism for reducing social complexity. The modern world, along with the future it entails, is inherently complex. Therefore, trust should be understood not merely as a psychological state. It is also a sociological mechanism that enables social systems and individuals to function despite uncertainty (Luhmann, 2017).

Several key findings from the research are noteworthy. Firstly, both *the Artificial Intelligence Index Report 2025* and the *TGSS 2024* indicate that the vast majority of the public is familiar with the concept of artificial intelligence. However, self-assessment results regarding individuals’ level of knowledge about artificial intelligence indicate that this awareness is largely superficial. At this point, offering different educational opportunities in artificial intelligence literacy becomes crucial.

Secondly, a linear relationship is observed between education level and awareness in Türkiye. According to TGSS data, awareness of artificial intelligence increases with higher levels of education. This relationship results in a strong association between access to information, digital literacy and cognitive social capital. The relatively high levels of awareness among university and postgraduate graduates not only reflect unequal access to technological resources. At the same time, point to the potential emergence of a new ‘cognitive elite’ stratum shaped by artificial intelligence. Another noteworthy aspect is that societal perception is shaped by cautious optimism and expectations of transformation. This points to a hybrid societal orientation in which enthusiasm for the potential of technology coexists with anxiety arising from uncertainty. Because legal and ethical criteria are not yet fully developed, individuals may view this technology as a ‘black box’.

Türkiye’s strategic initiatives in the field of artificial intelligence and information and communication technologies (ICT) are noteworthy in terms of fostering social sustainability and the development of cognitive capital. The country has experienced significant growth in both the number of ICT graduates and the expansion of its technological ecosystem. This suggests that institutional efforts are being made to integrate artificial intelligence into the education system. Such efforts aim to ensure that artificial intelligence is not confined to a purely technical skill set but is instead incorporated as a broader cognitive and social competence.

Trust in artificial intelligence plays a crucial role in its social acceptance. This trust is shaped by a tension between individuals' reliance on artificial intelligence and their skepticism toward it. As individuals increasingly rely on artificial intelligence for decision-making and daily tasks, this reliance simultaneously generates concerns regarding the loss of control and the erosion of human relationships. High trust encourages faster adoption. However, it also risks deepening dependence on artificial intelligence systems, potentially diminishing the emotional depth in human interactions.

The study reveals a notable gender disparity in the societal impact of artificial intelligence. Men tend to view artificial intelligence more positively, seeing it as a powerful solution to problems and a symbol of technological progress. In contrast, women tend to adopt a more cautious and neutral stance, viewing artificial intelligence primarily as a communication tool. However, they express concerns about privacy, security, and a lack of transparency. These differences reflect broader social dynamics, shaping how technology is experienced and interpreted.

In conclusion, artificial intelligence has emerged as a non-human social actor that participates in decision-making processes within human relationships and interactions with the broader social world, thereby shaping social structures and everyday life. Evidence from Türkiye indicates that the vast majority of the population is familiar with the concept of artificial intelligence. However, the public appears to maintain a certain distance from artificial intelligence in terms of its technical and ethical internalization. As a result, the concept is understood in a largely superficial manner. TGSS data shows that as the level of education decreases, positive perception and trust in artificial intelligence also decline dramatically.

These findings underscore the critical role of digital literacy and cognitive capital in the construction of technological trust. In the absence of fully developed legal and ethical frameworks, such trust remains fragile and conditional. This indicates that the institutionalization process related to artificial intelligence is ongoing. Türkiye, with its awareness and enthusiasm levels above the global average, appears to hold a unique position in technological modernization. Therefore, in addition to the studies and projects carried out to date, the growing importance of education, digital literacy and ethical regulation in institutionalizing trust in artificial intelligence becomes increasingly evident.

KAYNAKÇA

- Adaş, E. B., ve Erbay, B. (2022). Yapay zekâ sosyolojisi üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(1), 326-337. <https://doi.org/10.21547/jss.991383>
- Alfeir, N. M. (2024). Dimensions of artificial intelligence on family communication. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 7, 1398960. <https://doi.org/10.3389/frai.2024.1398960>
- Antonijević, S., ve Gurak, L. (2019). The Internet: A brief history based on trust. *Sociologija*, 61(4), 464-477. <https://doi.org/10.2298/SOC1904464A>
- Beck, U. (2014). *Risk toplumu: Başka bir modernliğe doğru* (Çev. B. Doğan ve K. Özdoğan). İthaki Yayınları.
- Boriati, D. (2025). Promoting AI literacy in contemporary society. *Sociology Study*, 15(3), 103-110. <https://doi.org/10.17265/2159-5526/2025.03.001>
- Efe, A. (2022). Yapay zekânın toplumsal sorunlara ve çözümlere etkisi: Sayısal uçurum ve sömürü bağlamında bir analiz. *Yeni Medya*, (13), 247-264. <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1146586>
- Forteza-Martínez, A., ve Alonso-López, N. (2024). Artificial intelligence in the social science area: Systematic literature review in Web of Science and Scopus. *Tripodos*, 55, 1-14. <https://doi.org/10.51698/tripodos.2024.55.07>
- Gençay, Y., ve Katılmış, C. (2025). Yapay Zekâ Çağında Popülizmin Yükselişi: Dijital Algoritmalar ve Siyasal Manipülasyon, *İmgelem, Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı*, 649-684. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1716179>
- Glikson, E., ve Woolley, A. W. (2020). Human trust in artificial intelligence: review of empirical research. *Acad. Manag. Ann*, 14, 627-660. <https://doi.org/10.5465/annals.2018.0057>
- Goisaufl, M., Cano Abadía, M., Akyüz, K., Bobowicz, M., Buyx, A., Colussi, I., Fritzsche, M.-C., Lekadir, K., Marttinen, P., Mayrhofer, M. T., ve Meszaros, J. (2025). Trust, trustworthiness, and the future of medical AI: Outcomes of an interdisciplinary expert workshop. *Journal of Medical Internet Research*, 27, e71236. <https://doi.org/10.2196/71236>
- Karran AJ, Demazure T, Hudon A, Senecal S and Léger P-M (2022). Designing for Confidence: The Impact of Visualizing Artificial Intelligence Decisions. *Front. Neurosci*. 16:883385. <https://doi.org/10.3389/fnins.2022.883385>
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu*. (2024). *Dijital çağda mahremiyet: Çocukların kişisel verilerinin korunması* (KVKK Bülten, Sayı 5). <https://www.kvkk.gov.tr>
- Kurtdaş, M. Ç. (2025). Yapay zekâ konulu filmler üzerinden geleceğin toplumuna bir bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(4), 477-496. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1747808>
- Liu, Z. (2021). Sociological perspectives on artificial intelligence: A typological reading. *Sociology Compass*, 15(3). <https://doi.org/10.1111/soc4.12851>
- Luhmann, N. (2017). *Trust and power* (C. Morgner ve M. King, Eds.; H. Davis, J. Raffan ve K. Rooney, Trans.). Polity Press.
- Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü. (2025). Veri Analizi Okulu. <https://nsa.marmara.edu.tr/enstitu/veri-analizi-okulu>

- Maslej, N., Fattorini, L., Perrault, R., Gil, Y., Parli, V., Kariuki, N., Capstick, E., Reuel, A., Brynjolfsson, E., Etchemendy, J., Ligett, K., Lyons, T., Manyika, J., Niebles, J. C., Shoham, Y., Wald, R., Walsh, T., Hamrah, A., Santarlasci, L., ... Oak, S. (2025). *The AI Index 2025 annual report*. Institute for Human-Centered AI, Stanford University.
- Mcknight, D. H., Carter, M., Thatcher, J. B., ve Clay, P. F. (2011). Trust in a specific technology. *ACM Trans. Manag. Inf. Syst.* 2, 1-25. <https://doi.org/10.1145/1985347.1985353>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024). *Eğitimde kullanılan yapay zekâ araçları: Öğretmen el kitabı*. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. https://yegitek.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_07/12172521_meb_nek_yapay_zek_a_raclari_12072024_web.pdf
- Mlynář, J., Alavi, H. S., Verma, H., ve Cantoni, L. (2018). *Towards a sociological conception of artificial intelligence*. In B. Goertzel, A. Potapov ve R. Wang (Eds.), *Artificial general intelligence: 11th International Conference, AGI 2018, Prague, Czech Republic, August 22–25, 2018, Proceedings* (pp. 130-139). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-97676-1_13
- Nişancı, Z., Kılavuz, M. T., Aysan, M. F., Ovayurt, M. E. T., Yüce, B., Aydın, A. B., Kavdır, A. Y., Alboğa, M. H., Akbulut, Y., Atik, E., ve Aydın, R. N. (2025). *Türkiye genel sosyal saha araştırması (TGSS) 2024: Dataset*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18721350>
- OECD. (2025). Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449
- Özdemir, G. (2025). Çin'in Yapay Zekâ Yönetişiminde Güvenlik Paradigmaları: Stratejik Bir İnceleme, *İmgelem, Yeni Medya Çalışmaları*, 719-750. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1735363>
- Prieto-Gutierrez, J.-J., Segado-Boj, F., ve Da Silva França, F. (2023). Artificial intelligence in social science: A study based on bibliometrics analysis. *Human Technology*, 19(2), 149-162. <https://doi.org/10.14254/1795-6889.2023.19-2.1>
- Schwartz, R. D. (1989). Artificial intelligence as a sociological phenomenon. *Canadian Journal of Sociology*, 14(2), 179-202. <https://doi.org/10.2307/3341290>
- Serpa, S., Micic, L., Štilić, A., ve Mastilo, Z. (2025). Sociology of artificial intelligence for social sustainability in the digital age. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 14(1), 22-33. doi:10.36941/ajis-2025-0003
- Third, A., Bellerose, D., Dawkins, U., Keltie, E., ve Pihl, K. (2014). *Children's rights in the digital age*. Florence, Italy: UNICEF Office of Research.
- Wanner, J., Herm, L.-V., Heinrich, K., Janiesch, C., ve Zschech, P. (2020). *White, grey, black: Effects of XAI augmentation on the confidence in AI-based decision support systems*. Proceedings of the Forty-First International Conference on Information Systems (ICIS 2020), India.
- Yıldız, G. (2025). Yapay Zekâ Çağında Gençlik: Sentetik Medya İçerikleri ve Eleştirel Okuryazarlık Üzerine Fenomenolojik Bir İnceleme, *İmgelem, Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı*, 315-350. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1732361>
- Yükseköğretim Kurulu. (2024). *Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber*. <https://proje.yok.gov.tr/tr/page/635>

Zhou, C. (2024). Artificial intelligence in sociology: A critical review and future directions. *Filosofija. Sociologija*, 35(4), 456-466. <https://doi.org/10.6001/fil-soc.2024.35.4.8>

Makale Bilgileri/Article Information

Etik Beyan:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	Ethical Statement:	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	Conflict of Interest:	The authors declare that declare no conflict of interest.
Yazar Katkı Beyanı:	Çalışmanın tamamı yazar tarafından oluşturulmuştur.	Author Contribution Declaration:	The entire study was created by the author.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	Financial Support:	The study received no financial support from any institution or project.
Yapay Zekâ Kullanımı:	Bu çalışmada herhangi bir yapay zekâ tabanlı araç veya uygulama kullanılmamıştır.	Use of Artificial Intelligence:	This study did not utilize any artificial intelligence-based tools or applications.
İntihal:	Bu makalede intihal taraması yapılmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir. – İntihal.Net	Plagiarism:	This article has been scanned for plagiarism and it has been confirmed that it does not contain plagiarism. – İntihal.Net